

Matjaževa zidanica na Pahi (Jože Jerman)

Na Rudolfovem splavu je vedno živahno. (Jože Jerman)

Ljudskega godca so za svojega vzeli tudi turisti

Sedem novomeških gričev z Rudolfovega splava na Krki poslušaj Slakove pesmi

JOŽE JERMAN

"Velikokrat pozabljamo, da je tudi glasba pomemben del naše kulturne dediščine. In v Sloveniji imamo veliko dobre glasbe, pa naj bo to klasična, rock ali narodno-zabavna glasba. Najpomembnejše pa je, da se svoje kulture in preteklosti zavedamo, saj na njej gradimo svojo prepoznavnost, tudi turistično," je dejal Matjaž Pavlin, dolenski turistični delavec, ki si je pred časom zastavil turistično pot po Dolenski in Beli krajini, goste z vsega sveta vabi v zidanice, v domovanja dolenskega posebnega cvička, pa na svojo domačijo, propadu iztrgano sosedsko domačijo, ki jo je s pomočjo strokovnjakov ohranil, zdaj pa se je spomnil, da se je v Mirni Peči rodil veliki slovenski glasbenik Lojze Slak. Njegovo glasbo poznajo po vsem svetu.

Tri leta je že, odkar vabijo goste v zidanice. Samo lani so jih gostili kar 30 tisoč, pa bi jih še, vendar lastniki še urejajo potrebne papirje. Pravijo, da je na Dolenskem in v Beli krajini

kar 15 tisoč zidanic, mnoge so pred leti zgradili na črno. Gostje so prišli iz Kanade, Kitajske, Nemčije. Vabijo po poteh dediščine, in to z veseljem Janezom, edinim dvonadstropnim avtobusom pri nas. In zdaj je tu Rudolfov splav in ponarodeli zvoki Lojzeta Slaka. S Slakovo pesmijo po lepi dolenski deželi, pravijo turistični turi, ki se začne v Šentvidu pri Ljubljani, kjer pod spomenikom v obliki harmonike počiva veliki glasbenik, borec, ki je nekoč prezirani diatonični harmoniki priboril stalno mesto med glasbili.

Pesem med griči

Novo mesto živi tako kot Rim ali Ljubljana, ki jo deli reka sedmerih imen, na sedmih gričih: Marofu, Kapiteljskem hribu, Vrhu Portovala, Recljevem hribu, Mrvarjevem hribu, Ragovem logu in Mestnih njivah, leno pa ga obkroži zelena Krka, po kateri že nekaj časa plove Rudolfov splav. Pod štirimi mostovi in mimo dveh gradov, Kamna in Novega dvora. No ja, tudi na tretji grad v bližini, na grad Otoček, ki leži na edinem Krkinem otoku, pravijo, da je ljubosumni graščak dal izkoptati prekop in grad obdal z vodo zato, da ne bi k njegovi lepi ženi prihajali vasaletci, ni pozabil. Pod Gorjanci je otoček, poje pesem o njem. S tega

splava, na katerem ne manjka cvička in domače dolenske dobrote, se od godcev Sandija Ravbarja razlega Slakova godba. In se odbije od oken, kjer je nekoč živila velika ljubezen France Prešerna Primičeva Julija, in tudi od oken, kjer je doma televizijska zvezda Jasna Kuljaj. Ob leni vožnji, ja, Krka je tu bolj lena reka, ki se ji nikamor ne mudi, krmar Emil Pureber in kapitan Polde Fink pa ga tudi ne priganjata, se pred gosti splava odvijte godčevo življenje.

Stric Ludvik Barbo je igral na diatonično harmoniko, mladi Lojze pa ga je občudoval in naskrivaj tipkal po njej. Še ne petnajstleten je že igral na porokah in tudi v oddaji Pokaži, kaj znaš. To je bila poslušana oddaja, nekaj takega kot danes gledana Slovenija ima talent. Toda šefi so rekli: "Kaj pa je ta instrument, saj to ni prava harmonika!" In mu zaprla vrata na radio. Prišlo je leto 1964 in Lojze Slak je zaigral danes ponarodelo Domači vasi in zmagal. Potem je prišla V dolini tih je vasica mala, ki je postala neuradna dolenska himna, razglasili so jo za najlepšo slovensko vižo stoljetja.

Se še spomnite nepozabnega Ribničana Tomaža Kozlevčarja? Slak in on sta predstavila življenje v dolenski zidanici, le kako bi lahko Slak živel brez

te kulne kočice, v pesmi Sezidal sem si vinski hram. Kot blisk se je razširila. Slaki, kot so se poimenovali Lojze in fantje iz Praprotnega, so kmalu dosegli milijon prodanih plošč. Samo štirje taki so bili v nekdanji Jugoslaviji: poleg ansambla Lojzeta Slaka še Ivo Robič, tega je odkril mariborski novinar, bil je prvi urednik še danes izhajajoče Večerove priloge Toti list, humorist in konferansje Božo Podkrajšek, pa Ivica Šerfezi in Slavko Perovič.

Fantje so plezali skozi okno

Kako priljubljen je bil Slakov ansambel, priča dogodek iz Dražgoš. Dvorana je bila tako nabito polna, da muzikantje niso mogli noter in so morali plezati skozi okna.

No, za turistični uspeh vožnje z Rudolfovim splavom bi tudi ponarodele pesmi, kot so Deželica sonca in grozdja, pa Po dekle, Vaški godec, Krka sanjava, Čebelar in še katera, bile premalo, če ne bi razširil Slakove pesmi tudi Zoran Zorko, ki je postavil svetovni rekord v nepretrganem igranju na diatonični harmoniki. Igral je kar 37 ur in pol. Po uri igranja je lahko pet minut počival, nobena skladba ni smela biti daljša kot dve minuti in nobene ni smel ponavljati. Navsezadnje je Lojze Slak napisal kar petsto pesmi.

Ime Lojze Slak v svetu sploh ni tako neznan. Bil je na številnih svetovnih turnejah, igral je na ladijski križanki, pa v Disneylandu. Dobil je tudi nagrado Grammy, najbolj znano glasbeno nagrado na svetu, ki mu jo je podelila Ameriška akademija snemalnih umetnosti. In ravno zato dela v Ameriki več kot sto "button box" klubov diatonične harmonike. Morda pa bodo ti nekoč prišli na Dolensko, se popejljal z Rudolfovim splavom, poslušali Slakove ponarodele pesmi in okušali dolenskega posebnega. Kot je bil poseben sam Slak, ki je izumil četrto vrsto gumbov. V Avstriji še zdaj igrajo na dve vrsti gumbov, druge harmonike imajo tri, Slak pa je pogruntal še četrto. Da mu ni bilo treba premikati rok gor in dol. Pa so mnogi mislili, da sploh ne igra.

Rudolfov splav bi bil premalo, če se ne bi zapeljali še do Pahe, vasice, kjer je Matjaž Pavlin obnovil sosedovo 150 let staro hišo. Najprej jo je hotel podreti, saj veste, pri nas se hitro dobi dovoljenje za podiranje in težko za kaj novega. Del za delom jo je prenavljal, da je na koncu dobil takšno kajzarsko bajto, kot je bila originalna. Danes je vpisana v evropsko mrežo "hiše s preteklostjo". Le kaj nam bodo dolenski turistični delavci ponudili prihodnje leto?

Načrtno delo daje sadove

Laško je letošnja evropska destinacija odličnosti

BOŽO ZORKO

Letošnja tema izbora EDEN, ki ga zapisuje Evropska komisija, je bila dostopni turizem, ki omogoča ljudem z različnimi fizičnimi ali psihičnimi omejitvami ter posebnimi potrebami, neodvisno, pravično in dostojanstveno uporabo turističnih storitev. Po podatkih Zavoda Premiki predstavlja trg dostopnega turizma okoli 127,5 milijona ljudi.

Med tremi slovenskimi finalisti za naziv Evropske destinacije odličnosti v letu 2013 je strokovna komisija izbrala destinacijo Laško - sotočje dobrega. Slovenija je tako za dolino Soče, Solčavskim, reko Kolpo in Idrijo dobila že peto evropsko destinacijo odličnosti. Uradna podelitev naziva Evropska destinacija odličnosti bo 5. junija, v Evropi pa se bo destinacija prvič pred-

stavila jeseni v Bruslju, kjer ji bo naziv podelila tudi Evropska komisija.

Kot povzema ugotovitve strokovne komisije dr. Janez Bogataj, predsednik strokovne komisije za izbor destinacije odličnosti in ambasador EDEN projekta, se zmagovalna destinacija ponaša s častitljivo 160-letno dediščino zdravilišče in 60-letno dediščino medicinske rehabilitacijske dejavnosti v Laškem. Vendar pa je komisija "zelo pozitivno presenetilo, da vsa sodobna dejavnost, povezana z različnimi sestavinami dostopnega turizma, ni le ozko vezana in osredotočena na zdraviliško središče, ampak se je prav iz njega razpredla pestra mreža aktivnih dejavnosti po celotnem območju občine. Občinski Center za šport, turizem, informiranje in kulturo - STIK Laško tako uspešno povezuje vse ponudnike in izvajalce programov, ki so namenjeni različnim zvrstev dostopnega turizma. Leta 2008 so v občini Laško izdelali Strateški načrt razvoja invalidskega

turizma, leta 2009 je Thermana Laško pridobila zlati certifikat Invalidom prijazno podjetje. Isto podjetje je tudi prejemnik EU ekomarjetice. Vsa dejavnost dostopnega turizma je ustrezno razvejana po celotni občini in vanjo se vključujejo najrazličnejša društva, posamezniki in ponudniki turističnih storitev. Torej moramo besedo 'dobro' v sloganu projekta oziroma destinacije razumeti tako v njenem dobesednem pomenu kot tudi prenesenem. Tako 'dobro' sooblikujejo naravne danosti, vse kar izhaja iz lokalne pivovarske tradicije, vsebine, povezane z regionalnim čebelarstvom, vrtom z medicinskimi rastlinami, 'dobro' pa pomeni tudi paleto programov za različne ovirane osebe in vsestransko (fizično in duhovno) dostopnost turističnih vsebin. V kraju imajo bogate izkušnje s prireditvami s področja športnega turizma, tudi za ovirane in invalide. V Laško prihajajo športniki invalidi na priprave. Različnim skupinam oviranih so tako dostopne vse sesta-

Zdravilišče je v Laškem gonilo turističnega razvoja. (Thermana Laško)

vine in vsebine turističnega delovanja v občini. Fizična dostopnost ni izvedena le v okviru posameznih turističnih objektov, ampak tudi v samem mestu Laško in pri ponudbi specializiranih turističnih vsebin in programov, na

primer na turističnih kmetijah, predstavitev kulturne in naravne dediščine ter v okviru prireditev. Destinacija Laško - sotočje dobrega je zato tudi sočutje dobrega in je odličen zgled tudi za druga območja Slovenije."